

Recenzii

lul academiilor ca instituții de acces la cunoaștere pentru adulți– Annett Abdel-Rahman und Kathrin Klausning, *Über die Notwendigkeit einer muslimischen Akademie. Ein engagiertes Plädoyer für mehr muslimische Bildungseinrichtungen am Beispiel der Entwicklungen in Niedersachsen* (Despre necesitatea unei academii musulmane. O pledoarie pentru mai multe instituții educaționale musulmane pe baza exemplului evoluțiilor din Saxonia Inferioară, p.359-370).

Cartea oferă o panoramă vastă și detaliată asupra unei tematici foarte prezente în discursul public, însă în general prezentate eronat sau cu omisiuni. O asemenea abordare a tematicii așa cum se prezintă ea într-una din țările occidentale care se confruntă cu numere record de imigranți musulmani este instructivă și pentru cititorul român, care poate înțelege din ea atât complexitatea problemelor rezultate în urma fenomenului migrațional islamic al ultimelor decenii, cât și detaliile care fac din procesul integrării sociale uneori o reușită cu multe etape, alteori un demers delicat și nu întotdeauna încununat de succes. În același timp, cartea se instituie ca o pledoarie pentru cultură, accesul la cultură fiind considerat o cale sigură de ieșire din fundăturile fundamentalismelor și ale lipsei de perspective.

Lect. Dr. habil. Alina Pătru

Johannes Oeldemann (Hg.), *Konfessionskunde*, (Leipzig-Paderborn: Evangelische Verlagsanstalt – Bonifatius, 2015), 433p. ISBN 978-3-374-03803-9; 978-3-89710-572-0

Volumul pe care îl aducem acum în discuție și al cărui titlu ar putea fi tradus în românește prin “Studiul confesiunilor”, se dorește a fi primul într-o serie de patru volume ce împreună alcătuiesc “Handbuch der Ökumene und Konfessionskunde”, adică un Manual de ecumenism și de studiu al confesiunilor (creștine). Colecția este editată de Institutul Ecumenic Johann-Adam-Möhler din Paderborn, Germania, fiecare volum din colecție având ca editor unul dintre directorii acestui institut, după cum aflăm din cuvântul introductiv scris de Wolfgang Thönissen, el însuși director în Institutul sus-amintit.

Pentru Institutul Ecumenic J.A.Möhler inițiativa nu este deloc una nouă, acesta publicând între 1985 și 1987, în trei volume, un prim Handbuch der Ökumenik, iar în 1996 un volum intitulat Kleine Konfessionskunde. Cu toate acestea, noua serie ce începe cu volumul editat de Johannes Oeldemann, nu reprezintă o reeditare a volumelor din anii 1980, ci este un concept nou.

Ca o noutate, volumul aici în discuție, nu prezintă diferitele confesiuni creștine din perspectivă Romano-Catolică, ci fiecare confesiune este prezentată de un teolog, membru al acelei confesiuni. O excepție o reprezintă studiul lui Ioan Moga care nu se rezumă doar la a prezenta Biserica Ortodoxă, ci prezintă și Bisericile Orientale, adică Bisericile Necalcedoniene și Bisericile Asiriene. O justificare a acestei abordări metodologice o constituie faptul că aceste trei familii de Biserici Orientale împărtășesc același “etos cultural și religios” și au aceiași “conștiință a Tradiției” (p. 73).

Acestă metodă de prezentare a diferitelor confesiuni, are o multitudine de avantaje. În primul rând ea oferă fiecărui studiu, și cărții în integralitatea ei, credibilitate. În al doilea

rând, fiecare confesiune se bucură de o prezentare obiectivă și științifică. Metoda aceasta reflectă de altfel spiritul mișcării ecumenice, care încearcă să creeze un spațiu de întâlnire între diferitele confesiuni creștine și să medieze astfel dialogul în dragoste și în adevăr. Este clar astăzi pentru orice Biserică implicată în mod sincer în dialogul ecumenic, că abordarea apologetică în prezentarea diferitelor confesiuni creștine este de ordinul trecutului.

Volumul de față prezintă următoarele confesiuni creștine: Biserica Romano-Catolică, prezentată de Johannes Oeldemann; Biserica Ortodoxă și Bisericile Ortodoxe Orientale, prezentate de Ioan Moga; Biserica Anglicană, prezentată de Paul Avis; Bisericile Evanghelice ale Landurilor, prezentate de Oliver Schuegraf; Bisericile Vechi-confesionale (Biserica Veche Catolică; Biserica Veche Luterană și Biserica Veche Reformată) prezentate de Adrian Suter, Werner Klän și Gerrit Jan Beuker; Bisericile Evanghelice Libere (sau neafiliate), prezentate de Markus Iff; Mișcarea Carismatică: Comunitățile Confesionale, Non-confesionale și Neocarismatice, prezentate de Hans Gasper.

Câteva cuvinte despre autori. După cum am menționat deja, autorii textelor cuprinse în acest volum vin din tradiții diferite, mulți dintre ei fiind nume cunoscute ai teologiei sau ai mișcării ecumenice. La finalul volumului, cititorul poate găsi o scurtă fișă biografică a fiecărui autor. Dintre autori dorim să-i menționăm pe câțiva dintre ei:

Paul Avis, teolog și preot anglican, autor al mai multor volume dedicate subiectelor de ecleziologie și de inters ecumenic. Avis a fost și Secretarul General al Consiliului pentru Unitatea Creștinilor al Bisericii Anglicane. În prezent el este Profesor la Universitatea din Exeter și Editor al prestigioasei reviste teologice "Ecclesiology".

Ioan Moga este teolog român, preot al Bisericii Ortodoxe Române și Profesor la Catedra de Teologie și Istorie a Bisericilor Răsăritene la Facultatea de Teologie Romano-Catolică din Viena.

Johannes Oeldemann este Director în cadrul Institutului Ecumenic Johann Adam Möhler, Profesor de Ecumenism la Institutul Superior Catolic din Paderborn, Editor al prestigioasei reviste "Catholica" și membru în diferite comisii ecumenice. Johannes Oeldemann este cunoscut ca un foarte bun specialist al Bisericilor Ortodoxe, fiind autorul mai multor volume dedicate Ortodoxiei, teologiei sale și relațiilor cu alte Biserici.

Capitolele volumului aici în discuție se doresc a fi mai mult o introducere în istoria și teologia diferitelor confesiuni prezentate, decât o prezentare exhaustivă a acestora. De aceea fiecare capitol cuprinde o prezentare a situației actuale a Bisericii respective, elemente de istorie antică și modernă, prezentarea diferitelor elemente teologice și ecleziologice reprezentative, o privire sumară a relațiilor respectivei confesiuni cu alte Biserici Creștine, iar la final, o scurtă bibliografie pentru aprofundarea cunoștințelor.

Volumul de față poate servi ca o excelentă sursă de informare atât pentru teologi cât și pentru simpli laici care doresc să se familiarizeze într-un mod obiectiv, dar desigur limitat, cu istoria și teologia diferitelor biserici creștine.

Deși are mai mult de 100 de ani de când a luat ființă, mișcarea ecumenică în general suferă de o oarecare stagnare, poate chiar regres, cauzele fiind multiple, și nu întotdeauna de ordin teologic. Criza refugiaților, criza economică, sau atentatele teroriste se numără și ele printre aceste cauze ce distrag atenția creștinilor de la ideile mișcării ecumenice. Acest volum colectiv nu își dorește să adreseze aceste probleme, ci este doar un nou instrument

Recenzii

de facilitare a cunoașterii reciproce a diferitelor confesiuni creștine. Nimeni nu crede desigur că o simplă cunoaștere aduce după sine și rezolvarea problemelor teologice, însă este cert faptul că o bună cunoaștere a celorlalte confesiuni creștine contribuie la disiparea suspiciunilor și a miturilor izvorâte fie din ignoranță, fie din reacredință.

Pr. Lect. Dr. Ștefan Barbu Negreanu

Irina Deretić, Stefan Lorenz Sorgner (eds.), *From Humanism to Meta-, Post- and Transhumanism?*, (Beyond Humanism: Trans- and Posthumanism/Jenseits des Humanismus: Trans- und Post-Humanismus Vol./Bd. 8), Peter Lang, Frankfurt am Main·Bern·Bruxelles·New York·Oxford·Warszawa·Wien, 2016, ISBN: 978-3-631-66258-8, 381p.

Sub coordonarea mai multor experți în disciplinele antropologie, istoria artei, biologie, etică, teorie literară, studii literare, filosofie, științe politice și sociologie, în urmă cu cinci ani a fost inaugurată în cadrul editurii germane Peter Lang o serie intitulată „Dincolo de umanism: trans-și post-umanismul”. Cu siguranță, având un titlu provocator, ce trimite la cartea lui Fr. Nietzsche, „Dincolo de bine și de rău”, această serie se dorește a fi un forum de dezbateri inter- și trans-disciplinare pentru monografii și colecții de eseuri ce au ca subiect această temă inovativă. De ce inovativă? Dacă umanismul a dominat, timp de secole, cultura occidentală – indiferent de tipul său: umanismul Antichității, al Renașterii, al Iluminismului, secular etc. – iată că în momentul de față provocări de ordin cultural, social, moral sau politic le ridică relația dintre umanism și „avatarurile” sale: metaumanism, postumanism și transumanism.

În introducerea semnată de cei editori ai volumului de față, al optulea din seria amintită, se face o trecere în revistă a istoriei și diverselor semnificații pe care i-a avut cei trei termeni: postumanismul, propus într-un studiu al lui Ihab Hassan din 1977, încerca să evite dualității categoriilor ontologice în circumstanțele teoretice și practice; transumanismul, folosit ca *terminus technicus* într-o monografie a lui Julian Huxley din 1957, era relaționat cu termeni precum naturalism, utilitarianism și teoria evoluționară, desemnând membrii speciei umane ce se aflau pe calea de a deveni postumani; în fine, ca o alternativă la post- și transumanism, termenul metaumanism a fost utilizat, în 2010, de artistul spaniol Jaime del Val și filosoful german Stefan Lorenz Sorgner pentru a arăta deopotrivă acel „dincolo” și „între” sugerat de ceilalți doi termeni.

Din punct de vedere al temelor abordate, studiile reunite în volum pot fi structurate pe trei secțiuni: al discursului istoric, al reflecțiilor filosofice contemporane și al perspectivelor artistice actuale. Prima secțiune începe cu un articol semnat de Irina Deretić în care ea explică originea, dezvoltarea și natura ființei umane așa cum fusese descrisă în mitul platonician Protagoras. Martin Ferber analizează conceptele de frumusețe, simetrie și adevăr în filosofia lui Platon, după care trage concluzia că nu sunt altceva decât trei calități ale „Binelui”. Christos Panayides compară pe Aristotel și Darwin, cu referire la explicațiile lor teologice privind cauzalitatea finală a ființelor vii. Într-o manieră similară, Pauliina Remes relevă implicațiile Unului la Plotin nu doar ca o cauză eficientă, ci și ca o cauză